

PER CRUCEM AD LUCEM, katholieke, activistische en pacifistische vereniging opgericht te Antwerpen op 12 juli 1917.

Per Crucem ad Lucem vormde de katholieke tegenhanger van de Antwerpse liberale activistische vereniging Voor Vrede en Vrijheid. De vereniging verbond katholieke Antwerpse intellectuelen die het opnamen tegen de stellingen van kardinaal Désiré Mercier. Deze beschouwde het Frans als enige mogelijke cultuurtaal en kante zich tegen een vernederlandsing van het universitair onderwijs. Hij veroordeelde het activisme en wantrouwde de priesters en katholieken die erin actief waren. Een van Merciers tekstenbundels *Per Crucem ad Lucem* heeft de Antwerpse activisten dan waarschijnlijk ook beïnvloed tot de naamkeuze van hun vereniging.

De bestuursleden, waaronder Lodewijk Sips, Jan Baptist Bellefroid, J. Boumans, H. Manssens, E. Verbruggen, A. Cleiren, Constant Gillis, Adelfons Henderickx en Edward Peeters ijverden voor een frequenter gebruik van het Nederlands in de religieuze instellingen (van het bisdom tot het gezin). Ze waren bereid met de steun van de bezetter de taalwetgeving in het voordeel van Vlaanderen aan te passen en steunden de vernederlandsing van de Gentse universiteit. Ze zouden de uitgevers zijn van de brochure van Remi Bosselaers die katholieke studenten wou aanzetten zich in te schrijven aan de von Bissing Universiteit. De vereniging stelde zich ook pacifistisch op en sloot zich aan bij de Vredesbeweging. Zo stuurde ze een manifest naar paus Benedictus XV, om diens vredesonderhandelingen te steunen. In de loop van 1918 verenigden alle Antwerpse activistische organisaties zich in Het hoofdbestuur voor Vlaamsche Actie. Sips had voor Per Crucem ad Lucem zitting in deze overkoepeling. Na de oorlog werden verschillende leden vervolgd; enkelen namen de wijk naar Nederland. Ze bleven echter na de oorlog bijeenkomen zeker nog tot 1928, toen ze de kandidatuur van August Borms en Hendrickx steunden tijdens de zogenaamde Bormsverkiezing.

LITERATUUR: D. Mercier, *Per Crucem ad Lucem. Lettres pastorales discours, allocutions, etc.*, circa 1916; – A. Baeyens, *Bijdragen tot de studie van het Vlaams activisme*. 3: Het activisme te Antwer-

pen; gedachteninhoud van de Antwerpse activistische pers, 1914-1918, KUL, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, 1973; – R. Boudens, *Kardinaal Mercier en de Vlaamse Beweging*, 1975; – M. Brants, *Activisme en activisten te Antwerpen (1914-1918). Analyse van houding en motieven*, RUG, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, 1980; – D. Vanacker, *Het aktivistisch avontuur*, 1991; – D. Luyckx, 'Adelfons Hendrickx en het activisme in Antwerpen', in WT, jg. 53, nr. 1 (1994), p. 21-33 en jg. 55, nr. 2 (1996), p. 91-111.

SANDRA MAES